

Statsbudsjettet 2025 – Energi og miljøkomiteen

Abelia er landsforeningen for kunnskaps- og teknologivirksomheter i Norge. Vår visjon er at Norge skal omstille seg fra en råvarebasert økonomi til et digitalt og bærekraftig kunnskapssamfunn. Abelia representerer mer enn 2.800 virksomheter og 65.000 årsverk innen blant annet teknologi, rådgivning, utdanning, forskning og ideell sektor.

Norge trenger et grønt og digitalt omstillingsbudsjett

Abelias omstillingsbarometer viser at Norge er i ferd med å tape det internasjonale omstillingskappløpet. Mens Europa og verden satser stort på innovasjon, forskning, digitalisering og ny næringsutvikling, bruker regjeringen de største pengene til å støtte opp under tradisjonelle, råvarebaserte næringer. Abelia ser med dyp bekymring på at det satses for lite på de tiltakene som skal bredde ut vår næringsstruktur, og gi velferdsstaten flere bein å stå på i fremtiden. Dette er avgjørende for å sikre staten nødvendige skatteinntekter til å løse kommende samfunnsutfordringer etter hvert som inntektsgrunnlaget fra olje- og gassnæringen faller bort.

Det er en utfordring av virkemidler for grønn omstilling hovedsakelig rettes mot tradisjonell industri som er basert på lineære forretningsmodeller, fremfor å gi bedre vekstforhold til alle de fremtidsrettede, bærekraftige og sirkulære bedriftene som vokser frem i innovasjonssystemet rundt om i hele landet.

En annen utfordring er at naturkatastrofer og behovet for systemiske endringer i sirkulær retning enda ikke har fått det samme fotavtrykket i statsbudsjettet som klimaforpliktelsene. Skal vi løse samfunnets største utfordringer må disse ses i sammenheng. Naturavtalen forplikter ikke bare til å verne 30% av natur- og landområder, men også å restaurere 30% av ødelagt natur. Da må vi utvide perspektivet, og ikke fortsette en politikk som har tunnelsyn på kutt i klimagassutslipp og utbygging av ny kraft, uten å kalkulere inn kostnadene dette har for natur, økosystemer, urbefolkning og samfunnet for øvrig.

Derfor trenger vi en kraftsatsing på forskning, innovasjon, design og stimulering av sirkulære og bærekraftige forretningsmodeller, som dessverre glimrer med sitt fravær i årets statsbudsjett.

En ikke-diskriminerende energipolitikk:

I 2023 ble redusert elavgift for datasenterindustrien fjernet. Dette skaper skjevheter i avgiftssystemet mellom ulike kraftkrevende næringer. En godt utviklet datainfrastruktur er avgjørende for å lykkes med det grønne og digitale skiftet. Ifølge NVE reduserer moderne datasenter energibehov og indirekte utslipp med 87% sammenlignet med teknologien de erstatter. Abelia mener derfor det er uheldig at dagens ordning ensidig stimulerer tradisjonell tungindustri, samtidig som det legger demper på investeringsviljen i viktig infrastruktur for digitale og bærekraftige kunnskapsnæringer.

Vi mener det er bekymringsfullt at regjeringen ukritisk viderefører CO₂-kompensasjonen på dagens nivå. Ordningen er enormt kostbar, miljøskadelig, medfører dårligere ressursutnyttelse og er slik til hinder for omstilling av norsk økonomi. Abelia mener derfor at CO₂-kompensasjonen bør fases ut. Abelia mener de frigjorte midlene fra CO₂-kompensasjonen bør prioriteres til å løse kritiske samfunnsutfordringer gjennom å finansiere mer målrettede tiltak innen forskning, innovasjon, omstillingsfremmende skattegrep og andre viktige virkemidler for grønn og digital omstilling.

I 2023 vedtok Stortinget krav om kartlegging av potensial for energieffektivisering og utnyttelse av overskuddsvarme ved planlegging av alle nye anlegg. Disse kravene er betydelig strengere for datasenter enn øvrig industri. For datasenter kreves det energikartlegging og kostnøytteanalyse for alle anlegg over 2 MW samlet effekt, mens kravet for øvrig industri er satt til 20 MW. Abelia ser ingen grunn til forskjellsbehandling av kraftkrevende aktører. Vi er for at det stilles strenge krav. Det anser vi som en del av næringens samfunnsansvar. Samtidig mener vi kartleggingskravet er for vagt og uforpliktende. Derfor mener vi det må stilles et forpliktende krav til utnyttning av overskuddsvarme for all kraftkrevende industri. EUs energieffektiviseringsdirektiv setter grensen ved 20 MW. Abelia er positiv til at kravet settes betydelig lavere. Basert på prinsipp om likebehandling og ikke-diskriminering må kravet være likt for alle kraftkrevende aktører.

Abelia ber derfor Stortinget vedta følgende:

- **En provenynøytral omlegging av el-avgiften for å sikre likebehandling mellom ulike kraftkrevende aktører, som foreslått av Skatteutvalget (NOU 2022:20).**
- **Fase ut CO₂-kompensasjonen. Kostnadsrammen på 50 mrd. kroner innen 2030 bør frigjøres til å løse kritiske samfunnsutfordringer gjennom å finansiere målrettede tiltak innen forskning, innovasjon, og andre viktige virkemidler for grønn og digital omstilling.**
- **Et forpliktende og likelydende krav til utnyttelse av overskuddsvarme for alle kraftkrevende aktører inkl. Datasenternæringen.**

Prioriter krafttilgangen til bærekraftige næringer:

Norges tre viktigste knapphetsressurser er energi, folk og natur. En bærekraftig energipolitikk sikrer at samfunnet skaper størst mulig verdi innenfor bærekraftige rammer fra disse ressursene. Derfor bør kraftressursene brukes på tiltak som skaper reell samfunnsnytte, fra et helhetlig samfunnsperspektiv som regner inn alle eksternaliteter, både økonomiske, miljømessige og samfunnsmessige.

Abelia mener derfor har størst samfunnsnytte får prioritet. Vi er positive til en metode for tildeling, der det lages en matrise som vurderer samfunnsnytte per forbrukt energienhet. I en slik matrise kan samfunnsnytte vurderes etter følgende kriterier:

- Prosjekter som skaper flest arbeidsplasser per MW.
- Skaper høyes verdiskaping per MW.
- Slipper ut minst CO₂ per MW.
- Bidrar til kutt i klimagassutslipp utenfor egen virksomhet (avoided emissions)
- Har lavest mulig naturfotavtrykk per MW.
- Skaper grunnlag for vekst i andre bærekraftige næringer
- Sikrer samfunnskritisk infrastruktur og strategisk autonomi.

Abelia ber komiteen pålegge regjeringen å endre prioriteringsreglene for tilkobling til strømnettet basert på overnevnte matrise.

Vi trenger en 21-prosess for natur:

I naturmeldingen (Meld. St. 35) fremmet regjeringen et tiltak om å etablere en senterordning for forskning på bærekraftig natur- og arealbruk. Et slikt senter forutsetter en tydelig strategi for prioritering av forskningsinnsatsen.

I januar 2024 foreslo Norsk institutt for naturforskning (NINA), Skift – Næringslivets klimaledere og Abelia at Klima- og miljødepartementet bør opprette Natur21, etter modell fra andre 21-prosesser. Å opprette Natur21 som en nasjonal forsknings- og innovasjonsstrategi for naturbaserte løsninger, naturmangfold og arealbruk, vil fremme konkurranseevne og økt verdiskapning i Norge, samtidig som man tar vare på naturen. En 21-prosess vil bidra til oppfølgingen av Naturmeldingen, FNs restaureringstiår og FNs havtiår, Naturrisikoutvalget, Klimautvalget, implementering av naturregnskap samt rapporteringskrav fra Eierskapsmeldingen, TNFD (Taskforce on Nature-related Financial Disclosures), EUs taksonomi og andre systemer. Et organ for Natur21 vil også være en nødvendig sparringpartner og samarbeidsaktør til de andre 21-prosessene.

Abelia ber Stortinget fremme et anmodningsvedtak om å inkludere en 21-prosess for natur til naturmeldingen.

Natur- og arealavgift:

Skal vi lykkes med en reell omstilling til en sirkulær og bærekraftig næringsstruktur, må alle eksternaliteter prises inn slik at det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt og det som er bedriftsøkonomisk lønnsomt i størst mulig grad harmoniseres.

Abelia mener derfor det bør innføres en natur- og arealavgift som priser inn de reelle samfunnsøkonomiske kostnadene ved nye naturinngrep med formål om å motvirke forringelse av naturens evne til å produsere økosystemtjenester og styrke arbeidet med å bevare naturmangfoldet, slik foreslått av Grønn skattekomisjon (NOU 2015:15) og Skatteutvalget (NOU 2022:20).

Vi takker for muligheten til å komme med innspill.

Med vennlig hilsen

Nils-Ola Widme /s/
Næringspolitisk direktør

Kenneth Karijord /s/
Seniorrådgiver bærekraft og analyse